

PODĚKOVÁNÍ Hnutí DUHA PŘI PŘEVZETÍ CENY EUONATUR, MAINAU, 8. ŘÍJNA 2014

JIŘÍ KOŽELOUH:

Vážená paní prezidentko,
Vážené členky a členové správní rady EuroNatur,

když jsme se dozvěděli, že Hnutí DUHA získala výroční cenu EuroNatur, byli jsme zaskočení tím jaké cti se nám dostalo. Vždyť před námi se laureáty ceny stali přední evropští ochránci přírody či skutečné hvězdy světové politiky či kultury.

Pak jsme si uvědomili, že tou hvězdou je zde Šumava. Horské lesy a hluboká rašeliniště skrývají celou řadu ohrožených druhů včetně rysů, losů nebo tetřevů. Šumava - největší český národní park a unikátní okno do středoevropského dávnověku. Krásná a tajemná divočina.

A ohrožená. Právě v těchto týdnech probíhá zásadní zápas o osud Šumavy. Skupina senátorů napojených na spekulanty s pozemky předložila do parlamentu zákon, který by národní park zlikvidoval a otevřel cestu developerským projektům a dřevařským firmám.

Cena EuroNatur nám je pro nás závazkem, ale také vzpruhou pro další boj za divokou Šumavu.

Ocenění od německé nadace pro české ochránce a ochránkyně přírody je zároveň i krásným symbolem. Šumava je místem, kde se po staletí setkávalo německé a české obyvatelstvo a společně přetvářeli místní krajinu – než byli násilně odloučeni.

Spolupráce na obou stranách pohoří – na Šumavě i v Bavorském lese, přispěje nejen k zachování jednoho z klenotů evropské přírody, ale také k posílení mírové spolupráce mezi národy.

Vážené členky a členové správní rady, vážená paní prezidentko, za celé Hnutí DUHA vám děkuji za udělení výroční ceny EuroNatur.

A dovoluji si na tomto místě připomenout, že naše práce na ochraně Národního parku Šumava by nebyla možná bez spolupráce mnoha dalších lidí v Německu i České republice:

našich dobrovolníků a dobrovolnic, pracovníků a pracovník obou národních parků, vědců, , dalších českých i německých neziskových ekologických organizací, místních lidí a dalších. Těm všem bych chtěl poděkovat také. A věřím, že výroční cena EuroNatur patří i jim.

Velmi nám pomohla mezinárodní podpora ať již kolegů z evropské i světové sítě Friends of the Earth nebo dalších – Wild Europe, WWF, PAN Park či Forest Movement Europe. Je třeba nezapomínat, že také řada českých úředníků a politiků stojí na straně ochrany přírody na Šumavě. Třeba dnes přítomný předseda Výboru pro životní prostředí dolní komory Parlamentu České republiky.

Žádná kolektivní práce by však nebyla možná bez tahouna. Tím je můj kolega Jaromír Bláha. Lesní expert Hnutí DUHA, který je 20 let srdcem, mozkiem i rukama aktivit za divokou a neporušenou Šumavu.

Myslím, že je tedy ten nejpovolanější, kdo by se s vámi měl podělit o příběh, který vedl k dnešnímu večeru a bude pokračovat dál. Předávám mu slovo a ještě děkuji jednou za velkou poctu, které se nám dostalo.

JAROMÍR BLÁHA:

Vážená paní prezidentko, dámy a pánové,

nejsem zvyklý předčítat dopředu připravenou řeč, věřím více spontánnosti, ale kvůli přípravě překladu mám těchto několik slov napsaných.

Vyprávět ten dvacetiletý příběh by bylo na mnoho dní. V devadesátých letech znamenala ochrana přírody na Šumavě střet se zbytky komunistické totalitní moci. Dodnes v pohraničí fungují sítě bývalé StB. I když železná opona padla, totalitní myšlení v lidech přetrvává.

Ale v posledních letech se diskuse o Šumavě rozšířila do celé republiky i Evropy. U nás Šumava není jen precedentem úsilí o ochranu posledních zbytků nedotčené nebo málo narušené přírody - všichni správci ostatních chráněných území v zemi vzhlížejí k Šumavě, protože vědí, že se tu rozhoduje i o nich.

Na Šumavě se hraje o úroveň politické kultury. O uchování základních hodnot jako je úcta k přírodnímu dědictví. Šumava se stala symbolem střetu hodnot. Bývalý prezident Václav Havel se zasazoval o ochranu šumavské divočiny. Bývalý prezident Václav Klaus se zasazuje o výstavbu sjezdovky v první zóně národního parku na Smrčině, kde je prales a hnízdí tetřevi. Řekl, že bude první, kdo si sjezdovku sjede. Dnes to vypadá, že nesjede.

Chtěl bych se s vámi podělit alespoň o několik pro mne velmi silných momentů.

Jeden, když jsem poprvé přišel do pralesa Trojmezná – nejdochovalejšího zbytku horského smrkového lesa pralesovitého charakteru v Česku s mnohasetletými smrky a kůrovcem. Nemohu popsat intenzivní pocit úcty a pokory jako bych byl v chrámu. Chrámu přírody.

Ten pocit nevyrchal ani po dvou měsících, po které jsme tam den co den bránili nenásilnou blokadou jeho vykácení. Dnes je tam naučná stezka, která ukazuje turistům, jak se přirozeně obnovuje horský prales.

Druhý, když jsme poprvé vzali skupinu lidí z Čech na poznávací pochod napříč národními parky Šumava a Bavorský les. Aby viděli, že příroda nezná hranice a umí žít svým vlastním svobodným životem.

Za umělou státní hranicí nás čekali přátelé z bavorského svazu ochrany přírody (BUND Naturschutz in Bayern) s preclíky, koláči a basou piva. Nečekali jsme to. Padli jsme si do náručí a nemuseli si nic říkat.

A vůbec nejsilnější moment, o kterém se mi dodnes těžko mluví, aniž by se mi chvěl hlas, bylo setkání a krátké soužití i s lidmi, kteří přijeli před třemi lety v létě k Ptačímu potoku v centru národního parku – v Modravských slatích, aby tu alespoň na jednom ze vzácných míst vlastním tělem zastavili nesmyslné kácení v divoké přírodě.

Kácení v podmáčených divokých lesích kolem Ptačího potoka začali spolu s námi nenásilnou blokadou bránit nejprve hlavně lidé z dalších ekologických organizací a studenti přírodovědeckých fakult mnoha českých universit.

Ale po té, co proti nim začaly na objednávku politiky zaštitěného ředitele parku zasahovat speciální jednotky policie, přijelo lesy u Ptačího potoka bránit ještě více lidí. Přijížděli lidé z protikorupčních organizací, z organizací na ochranu lidských práv, humanitárních organizací a nadací, učitelé a další lidé, kterým nešlo jen o přírodu.

Na Šumavě se postavili proti zneužívání politické moci, proti rozprodávání demokracie - a vyhráli. Ta skupina několika set lidí, která ghándijovsky čelila násilí policejnímu i násilí na přírodě, ukázala na vlastním příkladu soužití v extrémních podmínkách způsob fungování společnosti žijící

v toleranci, lásce a v míru.

Krásné zážitky mám i s lidmi, které do divočiny provádím. Když zdálky vidí les s uschlými stromy, znejistí. Pohled na smrt vyvolá pochybnosti. Ale když pak těmi místy procházíme, když jsme uvnitř, pocity se mění.

Všude jsou vidět tisíce mladých stromků rostoucích často na tlejících tělech svých rodičů a je tu neuvěřitelná rozmanitost struktur – ležící kmeny, pahýly, zarůstající kořenové talíře vývrátů, houby, ptáci, hmyz.

Takový les je mnohem živější než zelené monokultury. Smrt tu plynule přechází v nové životy. A člověk zde intenzivně cítí, že je součástí toho všeho plynutí či koloběhu. Mizí naše krunýře, bortí se bariéry mezi člověkem a ostatními částmi přírody.

Psycholog Roger Kaye, který zjišťoval proč je lidem v divočině dobře, shrnul vyjádření návštěvníků oblastí divoké přírody do formulace: „mám tam pocit, že náležím k něčemu velkému, úžasnému, nekonečnému“. Myslím, že už jen kvůli tomuhle má naše úsilí smysl – divokou přírodu naléhavě potřebujeme, protože nám umožňuje návrat do přirozeného řádu věcí.

A určitě takové pocity sdílí i další tisíce lidí, kteří do Národního parku Šumava jezdí. V současnosti když hrozí schválení zákona, který by tam divočinu omezil nebo zrušil a umožnil by další zástavbu, vyzvali jsme veřejnost, aby se národního parku zastala. Výzvu jsme nazvali „V každém srdci je kus divočiny“. A stovky lidí teď píší poslancům svoje osobní prožitky z šumavské přírody a žádají je, aby ji ochránili.

Nyní se ale do rozhodovacího procesu dostává také nový návrh ministerstva. Současný český ministr životního prostředí i jeho náměstek se snaží vrátit Šumavu na cestu mezinárodně uznávaného národního parku kategorie II. IUCN. Ale ministr neřeší tu věc svým srdcem, řeší ji jako politik. Říká, že najde politický kompromis a zatím zajistil náležitou ochranu jen 23% národního parku. Nejpřísnější ochranu přitom potřebují nejcennější části dochovalé přírody na alespoň polovině jeho území.

Na závěr mi dovoluť ještě jedno osobní poděkování. Kolega Jiří Koželouh již řekl, že to vnímáme tak, že udělená cena patří nejen celému týmu Hnutí DUHA, včetně desítek dobrovolníků, kteří svou prací podrželi Šumavu, i když bylo zle a neměli jsme skoro žádné peníze. Patří také kolegům z ostatních nevládních organizací a desítkám vědců a odborných pracovníků z Akademie věd i českých universit a Stínové vědecké rady, kteří se osobně na ochraně Šumavy velmi angažovali.

Osobně bych se ale chtěl ještě symbolicky o kus ceny rozdělit ještě s někým. Kousek bych chtěl dát mojí mamince, která mne po celou dobu podporovala a biologicky vzato za to celé (spolu s tatínkem) tak trochu může. Zvláště pak ale mojí ženě Slávce a dětem Jaromírovi, Bětě a Mojmírovi, byť vím, že jim žádný kousek ceny nemůže nahradit manžela a tatínka, jehož velký kus jim Šumava vzala.

Vážená paní prezidentko, vážené členky a členové správní rady EuroNatur, udělení ceny Euronatur je pro nás obrovskou poctou a zároveň zadostiučiněním a znamením, že mezinárodní společenství lidí vidí naši práci k ochraně divokého srdce Evropy, Národního parku Šumava, který je jádrem evropského zeleného pásu a který se stal precedentem a symbolem. A vidíme, že to nastavení zrcadla, kterým se pro Českou republiku udělení ceny stalo, přineslo významný posun v diskusi a je naší velkou pomocí v naší další práci. Děkujeme.

Předání Ceny EuroNatur za rok 2014 ekologické organizaci Hnutí DUHA

8. října 2014

Proslov Prof. Dr. Huberta Weigera:

Hnutí DUHA je jedna z nejdůležitějších ekologických organizací v České republice a má podstatný vliv na posílení občanské společnosti. Organizace byla založena v roce 1989 a v současné době má asi 25 zaměstnanců a mnoho dobrovolníků. Hlavní témata, za která se Hnutí Duha zasazuje, jsou biologická rozmanitost, ochrana lesů, energetika a klima i ochrana zdrojů a šetrné hospodaření s odpady, jakož i všeobecná politika životního prostředí. Po více než dvacet let se náš český partner z Friends of the Earth s malými finančními prostředky, ale s velkým nasazením a kreativitou úspěšně zasazuje za ochranu Národního parku Šumava.

Hlavní příčinou vzniku sporu o Národní park Šumava bylo působení kůrovce, který se začal od devadesátých let minulého století v některých oblastech Národního parku Šumava značně rozšiřovat. Majitelům nestátních lesů se podařilo vyvinout tak silný politický tlak, že hlavně ve druhé polovině devadesátých let proběhlo několik fází intenzivního boje proti kůrovci.

Již v letech 1995 - 1998 podalo Hnutí Duha několik oficiálních stížností kvůli velkým holosečím vzniklým při boji proti kůrovci. V roce 1999 došlo k holosečím také v posledních pralesních zbytcích (například na Trojmezné), načež Hnutí Duha uspořádalo nenásilnou blokádu. S úspěchem; největší prales na Šumavě zůstal uchráněn. Tato blokáda vyvolala celonárodní a velmi intenzivní diskuzi o Národním parku Šumava a jeho cílech. Jejím výsledkem byl začátek jednoho dobrého šumavského období. Vláda vzala doporučení IUCN vážně a v roce 2005 schválila pro národní park a jeho příští zonaci plán orientovaný do budoucnosti. Díky tomu mohlo být v roce 2007 formálně rozhodnuto, že alespoň na 30% plochy národního parku se nebude zasahovat proti kůrovci.

Rokem 2010 však toto pozitivní období pro Šumavu skončilo. Nově zvolená vláda kromě jiného neakceptovala cíle Národního parku Šumava (ustanovené v plánu péče z roku 2005). Bez posouzení vlivu evropské soustavy chráněných území Natura 2000 byly v roce 2011 použity proti kůrovci pesticidy a v předchozích bezzásahových zónách byly provedeny velké holoseče. V roce 2011 proběhlo kácení i ve starých a přirozených smrčínách u Ptačího potoka. Mnoho set lidí z České republiky a dalších částí Evropy přispělo spolu s Hnutím DUHA k pokojnému odporu a zablokovalo kácení. K potlačení nenásilné blokády byly masivně nasazeny speciální policejní síly. Po protestu ministerstvo životního prostředí poté, co již bylo vykáceno 32 ha lesa, kácení u Ptačího potoka zastavilo. Tím mohlo být alespoň zachráněno dalších 280 ha. Později soudy rozhodly, že policejní akce byla protiprávní a že holoseče v oblasti Natura 2000 bez náležitého posouzení byly nezákonné. Značná část veřejnosti se přidala na stranu Hnutí DUHA, ale vláda setrvala ve svém kurzu. V roce 2013 předložila do legislativního procesu nový zákon o Národním parku Šumava, který by umožnil těžbu dřeva a výstavbu a ohrozil národní park. Kromě toho navrhla vláda v roce 2013 devalvovat Národní park Šumava do IUCN kategorie IV. Proti tomu povstal silný odpor: Hnutí DUHA předpokládá, že všichni členové parlamentu dostali

nejméně 500 osobních protestních dopisů.

Od počátku roku 2014 je u moci nová vláda. V současné době to vypadá, že tato vláda chce navázat na dobu před rokem 2010 a Šumavu skutečně rozvíjet jako národní park IUCN kategorie II. Byl ustanoven nový ředitel národního parku, pro nějž je ochrana přírody důležitá. Zároveň však schválil senát, ve kterém je jiné rozložení sil, nový, ochraně přírody nepřátelský zákon o Šumavě. Poslanecká sněmovna o něm bude jednat v nejbližší době. Pořád to tedy je ještě dlouhá a náročná cesta.

Hnutí DUHA je dnes oceňováno pro důslednou ochranu Národního parku Šumava a prosazování principu "nechat přírodu přírodnímu vývoji". Hnutí DUHA již přes dvacet let využívá k ochraně Šumavy celou škálu metod občanské angažovanosti: intenzivní mediální práci, tiskové konference, exkurze do divočiny pro novináře i veřejnost, demonstrace, petice, podpisové kampaně, rysí hlídky, dokumentování holosečí, vědecké zprávy o situaci na Šumavě, politickou práci domácí i vůči Evropské komisi a právní prostředky proti ničení Šumavy. Zároveň je ale Hnutí DUHA také velmi kreativní - od spolupořádání koncertů a získávání podpory celebrit až k občanské neposlušnosti. Nebojí se v krajních případech ani konfrontace se státní mocí, jak dokazuje pokojná blokáda kácení na Ptačím potoce. Tento příklad vypovídá o tom, jak statečně a odvážně Hnutí DUHA postupuje, když - na rozdíl od anti-nukleárního hnutí, které blokuje stavební pozemky - blokuje a chrání stromy a riskuje nejen pokuty, ale i svobodu a zdraví. A to vše pro bezbrannou přírodu. Hnutí DUHA se tím zapsalo do historie ochrany přírody: Mladí lidé jdou kvůli přírodě chránit prales a mají přitom podporu v širokých kruzích obyvatelstva. Pomocí nekonvenčních metod upozornili Evropu na bezpráví, které se přírodě děje: Nikdy se nevzdávej. Buď bojovný za věc, ale pokojný k lidem.

Když jsme dnes v Německu, po desítkách let bouřlivých střetů kvůli jaderné energii, prosadili politický a společenský konsenzus útlumu jaderné energetiky, tak Hnutí DUHA vykonalo srovnatelný příspěvek k důsledné ochraně přírody v národních parcích, který má význam nejenom v České republice, ale i pro celou Evropu.

Evropský zelený pás je zářný projekt, za který se na bavorsko-české hranici společně zasazují EuroNatur, BUND-Naturschutz a Hnutí DUHA. Hnutí DUHA je přitom vzorem i pro nás v našem úsilí pro Národní park Bavorský les. Evropský zelený pás je symbolem pokojného soužití člověka s přírodou a mírového soužití mezi lidmi.

Jako předsedu BUND Naturschutz v Bavorsku mě naplňuje velkou radostí a vděčností, že naše pasovská základní organizace - zde reprezentovaná Karlem Haberzettlem - má na české straně hranice tak angažovaného, úderného a kompetentního partnera. To ukazuje, že Evropský zelený pás není jenom fikce a nějaký „papírový tygr“, ale že žije a je naplňován osobními přátelstvími, jako tím mezi Jaromírem Bláhou, vedoucím programu lesy Hnutí DUHA, a Karlem Haberzettlem. Společně se zasazujeme za stejné hodnoty, za rozmanitost, za člověka, za životní prostředí a přírodu. Hnutí DUHA symbolizuje živoucí Zelený pás.

Za úspěch Hnutí DUHA je klíčově spoluodpovědný Jaromír Bláha. Pro ochranu přírody, zvířat a přeshraniční spolupráci při ochraně přírodních stanovišť je odborníkem k pohledání. Je člověkem, kterému nejde o předvádění se, ale o věc,

která slouží všem, a to o domov i přírodu a rozmanitost v krajině. Je příkladem co se dobrovolnické práce týče - "Rainbow Warrior" pro jeho rodné Čechy a zejména Šumavu.

Zelený pás je živoucí památník za svobodu a proti útlaku. Hnutí DUHA je důležitou součástí demokratické občanské společnosti. Jejich nasazení pro přírodu je neoddělitelně spojeno s jejich nasazením pro demokracii a mezinárodní porozumění a proti všem formám nacionalismu, protože zajištění trvalého míru zajistíme pouze tehdy, když si uvědomíme, že příroda nezná hranic, a pro nás, Evropany, musí hranice také náležet pouze minulosti.

Hnutí DUHA je skutečné hnutí zdola, je příkladem občanské organizace par excellence. S malými finančními prostředky, ale velkým nasazením, kreativitou a odvahou se jim daří otevírat nové obzory, upozorňovat na problémy a přitom hodně dosáhnout.

Přejeme Hnutí DUHA i nadále mnoho úspěchů a budeme ho podporovat svými silami, aby byly bezzásahové zóny na území národního parku rozšířeny a aby se Šumava mohla vyvinout k národnímu parku IUCN kategorie II tak, aby se Národní park Šumava a Národní park Bavorský les staly jedním z regionů s největším územím divočiny ve střední Evropě, která si zaslouží své dobré jméno.

Předání Ceny EuroNatur za rok 2014 ekologické organizaci Hnutí DUHA

8. října 2014

Proslov Christel Schroederové:

V listopadu tohoto roku dosáhne největší evropský symbol míru, Zelený pás, který se v délce přes 12 500 km táhne celou Evropou, 25. výročí svého stáří - či mládí. Před 25 lety skončilo rozdělení Evropy do dvou zneprátených bloků, které proti sobě stály po čtyři desetiletí připraveny bojovat. Skončilo proto, že lidé to tak chtěli. Měli dost poručnickování a nesvobody a vydali se hledat nové alternativy. Tzv. železná opona, která tyto dva mocenské bloky dělila, byla doslova stržena.

Po krátké období se zdálo možné, že mohou existovat společenské modely i jiného druhu než reálného socialismu či začínajícího radikálního kapitalismu volného trhu. Tyto naděje se však utopily v nacionalismu, boji o moc nebo ve věčné honbě za ziskem.

O to důležitější je, že nezapomínáme na cíle, za které se lidé před 25 lety zasazovali: za ochranu proti státní svévůli, za nezávislý život ve svobodě a spravedlnosti. Železná opona se nesmí ztratit v zapomnění. Na jejím místě vznikl jako živoucí monument Zelený pás: přirozené biotopy místo betonu a ostaného drátu. Myšlenka Zeleného pásu se skládá z „kultury paměti“, která je připravena se znovu a znovu dovolávat bojovného ducha z roku 1989.

Volba letošního držitele Ceny EuroNatur stojí plně ve znamení sebevědomé občanské společnosti. Ocenění je uznáním jejího odvážného vystoupení proti autoritářské svévůli - za ochranu přírody.

Jeho akčním prostorem je Šumava, 200 km dlouhé horské pásmo podél německo-česko-rakouské hranice. Během studené války probíhala dnešním Národním parkem Šumava železná opona. Spolu s Národním parkem Bavorský les patří Národní park Šumava ve střední Evropě k největším chráněným územím s divočinou a je také klíčovou součástí Evropského zeleného pásu.

Akteři tohoto procesu a dnešní držitelé ceny jsou sdruženi v české organizaci ochrany přírody a životního prostředí Hnutí DUHA. Hnutí DUHA znamená „Regenbogen-Bewegung“ a je současně českým členem Friends of the Earth. Hnutí DUHA se již dvě desetiletí exemplárně zasazuje za ochranu Národního parku Šumava. Příspěvek této organizace za zachování přírodních hodnot podél Evropského zeleného pásu je příkladný a stejně tak jejich mezinárodní chápání občanské angažovanosti.

Pro své cíle mobilizuje Hnutí DUHA vnitrostátní a mezinárodní veřejné mínění. Přitom úzce spolupracuje s německými ochránci přírody, jako je BUND Naturschutz in Bayern. Je to nutné, protože přírodní šumavské skvosty jsou v nebezpečí, a to i přesto, že jsou od roku 1991 chráněny statutem národního parku. Odvážná angažovanost Hnutí DUHA se zaměřila na zachování tohoto nenahraditelného přírodního dědictví. I přes masivní státní represe se tito aktivisté nevzdávají. Jsou tím proto vzorným příkladem Evropy „zdola“.

Ve svém dopise u příležitosti ocenění říkají členové Hnutí DUHA: "Jsme přesvědčeni, že společné zachování Šumavy jak na české tak německé straně je nezbytné nejenom pro úspěšnou ochranu jednoho z klenotů evropské přírody, ale stejným způsobem i pro evropský mír a spolupráci."

Nemohlo by to být vyjádřeno lépe!